

Karolina Ramqvist: Karhunainen

[PM/31 ADMIN](#)

Kaksi karhua – MIRVA KARKINEN (25.10.2020)

Ruotsalaisen Karolina Ramqvistin teos *Karhunainen* (2020) kertoo tarinan renessanssiajan aatellisnaisesta, Marguerite de la Rocquesta, joka joutui selviytymään fiktiivisen Robinson Crusoen tapaan autiolla saarella vuosikausia. Ramqvist yhdistelee teoksessaan Margueriten kokemuksia, kirjailijan omaa elämää sekä esseististä pohdintaa maailman yleisestä tilasta.

Karhunaista voi kuvata vahvan feministiseksi teokseksi, sillä sen aiheet ja teema pyörivät sukupuoliproblematiikan ympärillä. Vaikka Margueriten julmasta kohtalosta on kulunut jo puoli vuosituhatta, naiset joutuvat myös nykypäivänä kohtaamaan kulttuurisidonnaista naisvihaa ja patriarkaalista vähättelyä. Ei siis ole ihme, että kirjailijan oma elämä kulkee teoksessa samaa tahtia Margueriten kokemusten kanssa. Autofiktiivisen teoksen kertoja ei toki joudu viettämään aikaansa Margueriten tapaan yksinäisellä saarella, mutta naiseuteen liittyvät ongelmat ovat edelleen läsnä 2010-

luvun Ruotsissa. Lähimenneisyyteen sijoittuvissa osioissa kertoja pohtiikin esimerkiksi nuoren tyttärensä mahdollisuuksia epätasa-arvoisessa yhteiskunnassa, historian tulkitsemiseen liittyviä seksistisiä olettamuksia sekä edelleen tabuna pidettyä naisen seksuaalisuutta.

1500-luvulla eläneestä Margueritesta on jäljellä hyvin vähän tietoa, eivätkä säilyneetkään tekstit ole täysin luotettavia. Ramqvist on näin ollen joutunut kokoamaan teoksensa vain vähäisten faktojen varaan. Taustatyön vaikeus on yksi kirjan kantavista aiheista, sillä useat teoksen osat pureutuvat nimenomaan käsittelemään hankalaa tiedonsaantia. Lähteiden vähäinen määrä vaikuttaa väistämättä kerronnan tasapainoon sillä seurauksella, että Margueriten tarina jää välillä kaiken muun kertojan käsittelemän varjoon. *Karhunainen* koostuu niin suurilta osin taustatyöstä, pohdiskelusta, kertojan omista kokemuksista ja silkasta spekulatiivisuudesta, että varsinaiselle tarinalle ei loppujen lopuksi jää juurikaan tilaa.

Myös kertoja näyttää tunnistavan ongelman, sillä teoksessa viitataan moneen kertaan kirjoittamisen vaikeuteen ja kertojan jopa pakonomaiseen tarpeeseen työstää tekstiä oman elämänsä kautta:

“[T]unsin itseinhoa, koska oli vieraantunut todellisuudesta ja kirjoittanut vain kirjoittamisen ilosta, mutta myös siksi että olin muuttanut jokaisen ongelmani tekstiksi kuin eläin, joka elää omilla jätteillään (Ramqvist 2020, 226).”

Margueriten tarinaa selvittääkseen kertoja matkustaa Pariisiin, vierailee metsästysmuseossa, käy Margueriten mahdollisella kotiseudulla ja tutkii aikalaiskarttoja.

Teoksessa esitetty vuosien taustatyö perustellaan sillä, ettei kertoja omien sanojensa mukaan tahdo keksiä itse mitään lisää Margueriten kammottavaan tarinaan. Pyrkimys on kuitenkin räikeässä ristiriidassa lopputuloksen kanssa, sillä Margueriten kertomusta käsittelevät osiot ovat hämmentävän tarkkoja: kertoja kuvaa, miten nainen kantaa pientä vauvaa vain yhdellä kädellä ja pitää miekkaa toisessa, miten hän hivelee lapsen pöhöttynyttä vatsaa, ja miten hän joutuu kuuntelemaan sairaan aviomiehensä kuumeista kuiskintaa.

Ramqvist kirjoittaa moneen otteeseen teoksen tavoitteista, mutta rakentaa samaan aikaan Margueriten tarinaa spekulatiivisten tapahtumien varaan. Teatraalinen lopputulos tuntuu muuttavan Margueriten fiktiiviseksi hahmoksi, jonka selviytymistarinan todenmukaisuudella ei loppujen lopuksi ole suurtakaan arvoa.

Marguerite ja kertoja vaikuttavat elävän kaukana toisistaan. Vaikka Ramqvistin tavoite on kietoa renesanssinaisen ja kertojan elämät toisiinsa, yhtymäkohtia on lopulta varsin vähän. Punaisena lankana kulkee kuitenkin naisen asema yhteiskunnassa, eivätkä siihen liittyvät perustavanlaatuiset ongelmat ole vielä omana aikanamme poistuneet. Siinä, missä Marguerite joutuu karkotetuksi esiaviollisen seksin vuoksi, myös nykypäivänä seksuaalirikoslainsäädännössä on uhrin asemaa vähätteleviä artikloita.

Jälkikäteen on mahdotonta sanoa, liittyikö Margueriten ja nimettömän miehen väliseen yhdyntään suostumusta.

Vaikka Margueriten tapaus jää ratkaisemattomaksi, romaani pureutuu ihmisoikeuskysymyksiin niin renessanssinaisen kuin moderninkin ihmisen näkökulmasta. Yksi Ramqvistin vähäisistä läheistä on Margareeta Navarralainen, varhaisena feministinä pidetty renessanssikuningatar. Navarralainen kirjoitti novellikokoelma *Heptamerónin*, jonka useat kertomukset liittyvät raiskaukseen ja naisten oikeuksiin. *Heptamerónin* 67. tarina kertoo Margueritesta, joka siveettömyyden vuoksi hylättiin autiolle saarelle. Aluksi näyttää siltä, ettei Margueriten kanssa seksiä harrastanut mies joudu minkäänlaiseen vastuuseen teostaan, mutta myöhemmin myös hän päätyy saarelle. Lähteistä ei selviä, tapahtuuko saarelle asettuminen miehen vapaasta tahdosta, vai karkotetaanko hänetkin. Ainakaan useat aikalaismiehet eivät joutuneet vastuuseen teoistaan: esimerkiksi Margareeta Navarralaisen raiskannut upseeri ei herättänyt minkäänlaista paheksuntaa hovissa. Margareeta sen sijaan traumatisoitui tapahtuneesta niin pahoin, että päätyi kirjoittamaan *Heptamerónin*, lähes sadan novellin kokoelman naisten eriarvoisesta asemasta.

Karhunaisen on kääntänyt Laura Kulmala. Teokseen on myös upotettu useita suoria lainauksia Ramqvistin lähdeiteoksista, kuten *Heptamerónista* ja Louise Labén runoista. Suurin osa sitaateista on suomennettu, mutta seassa on myös alkuperäisessä kirjoitusasussaan olevia lainauksia. Esimerkiksi sivulla 193 kirjoittaja viittaa ranskankieliseen rakausrunoon suomentamattomalla sitaatilla: "Brief, le plus grand plaisir qui soit après amour, c'est d'en parler." Alkuperäisen kirjoitusasun säilyttäminen vie lukijan lähemmäs lähdeiteoksia ja konkretisoi kirjoittajan tutkimustyötä. Ranskan-, englannin- ja suomenkieliset lainaukset muodostavat hajanaisen lähteiden verkoston, jonka osasten varaan Ramqvistin teos on rakennettu. Tutkiessaan eri kielellä kirjoitettuja lainauksia lukijan on mahdollista asettua kirjoittajan asemaan ja pohtia Margueriten tarinan taustoja ja luotettavuutta.

Karolina Ramqvistin *Karhunainen* kertoo sukupuolten eriarvoisuudesta, joka on yhtä lailla osa historiaa kuin myös nykypäivän kulttuuria. Aihe on valitettavan ajankohtainen, sillä tälläkin hetkellä esimerkiksi Puolassa valmistellaan lakimuutosta, joka vähentäisi raskaana olevien ihmisten itsemääräämisoikeutta entisestään. Marguerite de la Rocque joutui kokemaan patriarkaatin ylivallan julmalla ja epäinhimillisellä tavalla joutuessaan hylätyksi autiolle saarelle, mutta vielä noin viidensadan vuoden jälkeenkin naiset kärsivät eriarvoisesta asemastaan. Nykypäivän sukupuolivähemmistöt eivät joudu pelkäämään saarelle karkottamista, mutta heitä uhkaavat muut patriarkaatin ilmenemismuodot: eriarvoisuus työelämässä, sukupuolittuneet väkivaltarikokset ja epäoikeudenmukaiset kouluttautumismahdollisuudet.

Ramqvistin *Karhunainen* on näin ollen ajankohtainen teos, jonka teema puhuttelee lukijaa sukupolvesta ja -puolesta riippumatta.

Karoliina Ramqvist: *Karhunainen* ("Björnkvinnan", 2019). Gummerus Kustannus Oy, 2020.

Mirva Karkinen opiskelee kirjallisuutta Jyväskylän yliopistossa.